

حسابهای دریافتنی

هدفهای رفتاری: در پایان این فصل، فراگیر خواهد توانست:

- ۱- منظور از حسابهای دریافتنی را توضیح دهد.
- ۲- دلایل انجام مبادلات نسبه کالا یا خدمات را برشمرد.
- ۳- ثبتهای مربوط به ایجاد و وصول حسابهای دریافتنی را انجام دهد.
- ۴- انواع حسابهای دریافتنی را از جهت وصول آنها شرح دهد.
- ۵- ثبتهای لازم را در روشهای مطالبات سوخت شده انجام دهد.
- ۶- ثبتهای لازم را در روشهای محاسبه مطالبات مشکوک الوصول انجام دهد.
- ۷- ثبتهای تعدیل و اصلاح حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول را انجام دهد.

مفهوم حسابهای دریافتنی

حسابهای دریافتنی از جمله حسابهای دارایی جاری است و شامل کلیه مطالباتی می‌شود که مؤسسه باید در آینده دریافت نماید. عمده‌ترین این مطالبات ناشی از فروشهای نسبه کالا یا عرضه نسبه خدمات می‌باشد. لازم به یادآوری است که امکان دارد در مقابل مطالبات ناشی از فروش نسبه کالا یا عرضه خدمات به‌طور نسبه از طرف خریدار یا دریافت‌کننده خدمات اسناد قانونی، مانند سفته یا برات دریافت گردد که به آن مطالبات در اصطلاح حسابداری «اسناد دریافتنی» می‌گویند ولی مطالباتی که در این فصل مورد بحث قرار می‌گیرد متکی بر اسناد یاد شده فوق نیست؛ در برخی موارد متکی بر قراردادهای فیما بین و در بعضی موارد متکی بر اعتبار و توافقه‌های شفاهی است. مطالبات ممکن است بر اثر سایر رویدادهای مؤسسات حاصل شده باشد مانند وامهای پرداختی به کارکنان، یا علی‌الحسابها و پیش‌پرداختها که معمولاً تحت عناوین دیگری مانند سایر حسابهای دریافتنی طبقه‌بندی شوند.

۳- دلایل عملیات تجاری نسبه

در مبادلات تجاری، امروزه فعالیتهای تجاری نسبه بر معاملات تجاری نقدی فزونی دارد و این مسأله حتی در زمینه تجارت خارجی نیز قابل مشاهده است. دلایل پرداختن به معاملات نسبه کالا یا خدمات می‌تواند موارد زیر باشد:

- ۱- کسانی که وجه نقد در اختیار ندارند می‌توانند کالاها یا خدمات مورد نیاز خود را دریافت کنند و از محل عرضه کالا یا خدمات به مشتریان تعهدات خود را پرداخته، کسب سود نمایند.
- ۲- تولیدکنندگان یا فروشندگان کالاها و همچنین عرضه‌کنندگان خدمات با انجام معاملات نسبه می‌توانند میزان فروش کالا

یا عرضه خدمات خود را افزایش دهند و به روند فعالیتهای تجاری خود رونق بخشند و در نتیجه سود خود را افزایش دهند. ضمناً برای فروش کالاها یا عرضه خدمات خود، قیمت بالاتری را نسبت به قیمت نقدی پیشنهاد نموده، از این طریق نیز بر سوددهی خود بیفزایند.

۳- بر اثر خرید و فروش نسبه کالا و خدمات، رونق اقتصادی جامعه نیز تأمین می‌شود. با توجه به دلایلی که بیان شد، عملاً معاملات تجاری نسبه در کلیه جوامع جای خود را پیدا کرده است.

۱-۳- ایجاد حسابهای دریافتنی

موارد عمده ایجاد حسابهای دریافتنی عبارت‌اند از:

الف - فروش نسبه کالا

× ×

حسابهای دریافتنی

× ×

فروش کالا

فروش نسبه کالا

ب - عرضه نسبه خدمات

× ×

حسابهای دریافتنی

× ×

درآمد ارائه خدمات

انجام خدمات به طور نسبه

همچنین موارد دیگری نظیر پرداخت وام، برگشت سفته مشتریان را که تبدیل به حسابهای دریافتنی می‌شود نیز می‌توان نام برد.

۲-۳- وصول حسابهای دریافتنی

وصول مطالبات یا از طریق صندوق یا از طریق بانک انجام می‌پذیرد.

وصول مطالبات از طریق صندوق

× ×

موجودی نقد - صندوق

× ×

حسابهای دریافتنی

وصول نقدی مطالبات

چنانچه مشتریان بدهیهای خود را به حساب جاری مؤسسه نزد بانک واریز نمایند ثبت لازم به صورت زیر است:

× ×

موجودی نقد - بانک

× ×

حسابهای دریافتنی

وصول مطالبات توسط بانک

همانطور که گفته شد، بر اثر انجام معاملات نسبه حسابهای دریافتنی ایجاد می‌شود و مسأله وصول این نوع مطالبات مطرح می‌گردد. بنابراین شناخت مشتریان در اقدام به معاملات تجاری از مسایل اساسی تجارت می‌باشد. در صورتی که شناخت کافی از مشتریان وجود نداشته باشد، وصول مطالبات ممکن است با مشکلات مواجه گردد و چه بسا مطالبات وصول نشوند و عملاً امکانات مالی مؤسسه به هدر رود. بر همین اساس، می‌توان حسابهای دریافتنی را به شرح زیر طبقه‌بندی نمود:

الف - حسابهای دریافتنی قابل وصول: مطالباتی است که نسبت به وصول آنها هیچ‌گونه تردیدی وجود ندارد و در موعد

یا سررسید معین، وصول خواهند شد.

ب — حسابهای دریافتنی غیر قابل وصول: به مطالباتی گفته می‌شود که وصول آنها غیرممکن تشخیص داده شده است و هیچ امیدی برای وصول آنها وجود ندارد که به آنها «مطالبات سوخت شده» نیز می‌گویند.

ج — حسابهای دریافتنی مشکوک الوصول: به آن نوع مطالباتی گفته می‌شود که احتمال سوخت شدن آنها وجود دارد.

در مورد حسابهای دریافتنی قابل وصول هیچ‌گونه مشکلی برای مؤسسات وجود ندارد و هیچ‌گونه خطری این مطالبات را تهدید نمی‌کند ولی مشکلات مؤسسات بیشتر به حسابهای دریافتنی غیر قابل وصول و مشکوک الوصول مربوط می‌شود که عملاً امکانات مالی مؤسسات را تهدید نموده و باید این‌گونه مطالبات از زمره حسابهای مؤسسات خارج شوند.

۳ — ۳ — روشهای حذف مطالبات سوخت شده

الف — روش حذف مستقیم: در این روش به هنگام سوخت، مطالبات با ثبت زیر مطالبات سوخت شده را به حساب هزینه منظور نموده از حسابهای دریافتنی خارج می‌کنیم.

هزینه مطالبات سوخت شده

× ×

حسابهای دریافتنی

× ×

حذف مطالبات سوخت شده

به این نوع حذف مطالبات «حذف مستقیم» گویند.

مثال: مانده حسابهای دریافتنی یک مؤسسه تجاری... در اول سال مالی ۱۳۷۴ معادل ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال بود که در تاریخ ۱۴۵,۰۰۰ ریال از این مطالبات غیر قابل وصول تشخیص داده شد.
مطلوب است:

ثبت عملیات لازم در دفتر روزنامه عمومی.

هزینه مطالبات سوخت شده

۱۴۵,۰۰۰

حسابهای دریافتنی

۱۴۵,۰۰۰

سوخت مطالبات مؤسسه تجاری...

چنانچه بعد از مدتی مشخص گردد که مطالبات سوخت شده قابل وصول است در صورتی که سوخت مطالبات و امکان وصول آن در یک دوره مالی اتفاق افتاده باشد، ابتدا باید با ثبت زیر نسبت به ایجاد مطالبات اقدام نمود:

× ×

حسابهای دریافتنی

× ×

هزینه مطالبات سوخت شده

قابل وصول شدن مطالبات سوخت شده

و به محض دریافت وجه مطالبات می‌توان ثبت زیر را تنظیم نمود:

× ×

موجودی نقد

× ×

حسابهای دریافتنی

وصول مطالبات از...

احتمال دارد که سوخت مطالبات و حذف آن در سالهای قبل اتفاق افتاده، لیکن وصول مطالبات در دوره جاری تحقق یافته

باشد. ثبتهای لازم در این مورد در دفاتر مؤسسه به صورت زیر می باشد.

الف - ایجاد حسابهای دریافتنی :

حسابهای دریافتنی
سایر درآمدها
ایجاد مطالبات از...
× ×
× ×

ب - وصول مطالبات :

موجودی نقد
حسابهای دریافتنی
وصول مطالبات از...
× ×
× ×

روش حذف مستقیم روش ساده ای است و در بسیاری از مؤسسات کوچک که تشخیص حسابهای دریافتنی مشکوک الوصول یا غیر قابل وصول، تا قطعیّت کامل سوخت یا غیر قابل وصول بودن مقدور نمی باشد، مورد استفاده قرار می گیرد. ولی دو ایراد زیر به روش حذف مستقیم وارد است :

۱- اصل تطابق (هزینه های هر دوره مالی باید از درآمدهای همان دوره مالی که در ایجاد آنها مؤثر بوده کسر گردد) ممکن است در این روش رعایت نگردد. به طور مثال، ایجاد حسابهای دریافتنی در سال قبل صورت گرفته ولی سوخت حسابهای دریافتنی در سال جاری اتفاق افتاده است. بنابراین هزینه ای که بابت سوخت مطالبات سال قبل بوده است در حسابهای سال جاری منظور می گردد.

۲- اصل افشای حقایق رعایت نمی شود. حسابهای دریافتنی سنوات قبل که احتمال وصول آنها ضعیف است در صورتهای مالی انعکاس داشته و تصویر درستی از حسابهای دریافتنی و نهایتاً داراییهای جاری مؤسسه را نشان نمی دهد. از طرف دیگر سود یا زیان نشان داده شده در صورت سود و زیان نیز با واقعیت تطبیق نمی کند. برای رفع این مشکلات، از روش دیگری که به نام روش ایجاد ذخیره است استفاده می شود.

ب - روش ایجاد ذخیره: بر اساس این روش، در پایان هر دوره مالی بررسیهای لازم درباره حسابهای دریافتنی ایجاد شده در طی دوره مالی انجام می پذیرد. چنانچه احتمال عدم وصول حسابهای دریافتنی وجود داشته باشد، در پایان سال مالی برای آن ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در نظر می گیرند :

هزینه مطالبات مشکوک الوصول
ذخیره مطالبات مشکوک الوصول
منظور نمودن هزینه مطالبات مشکوک الوصول
× ×
× ×

روش ایجاد ذخیره برای حسابهای دریافتنی، دارای مزایای زیر است :

۱- انعکاس حسابهای دریافتنی در ترازنامه به میزانی که انتظار وصول آنها می رود. (اصل افشاء حقایق)
۲- تخصیص هزینه های ناشی از کاهش حسابهای دریافتنی به دوره مالی مربوط (رعایت اصل تطابق...). نکته قابل ذکر این است که چگونه مبلغ مطالبات مشکوک الوصول را تعیین می کنند؟

۳-۴- رویکرد تعیین و برآورد مطالبات مشکوک الوصول

برای تعیین هزینه مطالبات مشکوک الوصول رویکردهای زیر وجود دارد :
الف: رویکرد ترازنامه ای

۱- روش درصدی از حسابهای دریافتنی

۲- روش تجزیه سنی حسابهای دریافتنی

۳- روش موردی (بررسی یک به یک مشتریان)

ب: رویکرد سود و زیانی

۱- روش درصدی از فروشهای نسبه

۲- روش درصدی از کل فروش (اگر فروشهای نقدی کم یا تفکیک فروشهای نقد و نسبه مشکل باشد).

الف: رویکرد ترازنامه‌ای

۱- روش درصدی از مانده حسابهای دریافتنی: در این روش در پایان دوره مالی براساس درصدی از مانده حسابهای

دریافتنی ذخیره مطالبات مشکوک الوصول برآورد می‌شود. این درصد معمولاً با توجه به تجارب سالهای گذشته و تجربه مدیریت پیش‌بینی می‌گردد.

مثال: مانده حسابهای دریافتنی در پایان سال ۱۳۸۳، اولین سال مالی، در دفاتر مؤسسه سه‌سده برابر ۳,۲۵۰,۰۰۰ ریال بوده

است. مدیر مؤسسه تصمیم گرفت ۹٪ حسابهای دریافتنی را به‌عنوان مطالبات مشکوک الوصول سال ۱۳۸۳ در نظر بگیرد.

میزان حساب هزینه مطالبات مشکوک الوصول سال ۱۳۸۳ به شرح زیر محاسبه می‌شود:

ریال	۳,۲۵۰,۰۰۰	مانده حسابهای دریافتنی در پایان سال ۱۳۸۳
×	۹٪	درصد ذخیره لازم برای محاسبه مطالبات مشکوک الوصول
ریال	<u>۲۹۲,۵۰۰</u>	

بنابراین در پایان سال ۱۳۸۳ ثبت زیر انجام می‌گیرد.

۲۹۲,۵۰۰ X۳/۱۲/۲۹ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول

۲۹۲,۵۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

بابت مطالبات مشکوک الوصول

۲ - روش تجزیه سنی حسابهای دریافتنی: در این روش، عمر حسابهای دریافتنی مورد بررسی قرار می‌گیرد. معمولاً

احتمال وصول حسابهای دریافتنی که مدت زمانی طولانی از سررسید آنها سپری شده، کم است. لیکن احتمال وصول حسابهای

دریافتنی که مدت زمان کمتری از سررسید آنها گذشته یا هنوز نرسیده است بیشتر می‌باشد. بنابراین، برای انجام بررسی لازم

جدولی به نام «جدول تجزیه سنی حسابهای دریافتنی» از مانده حسابهای دریافتنی تنظیم می‌کنند و سپس درصد مشخصی از جمع

هر ستون را برای تعیین حساب مطالبات مشکوک الوصول در نظر می‌گیرند.

توضیح این که تعیین درصد، در هر مؤسسه بنا به تجربیات گذشته انجام می‌پذیرد.

مثال: در تاریخ ۲۹ اسفند سال ۱۳۸۳ اولین سال مالی جدول تجزیه سنی حسابهای دریافتنی مؤسسه تجاری حکمت بر

مبنای مدت سپری شده از سررسید آنها به شرح زیر تهیه شده است:

جدول تجزیه سنی حسابهای دریافتنی در سال مالی ۱۳۸۳

مدت سپری شده از سررسید به روز					مبلغ سررسید نشده	مانده حساب	نام مشتری
۳ تا ۱	۶ تا ۳۱	۹۰ تا ۶۱	۹۱ تا ۱۸۰	۱۸۱ تا ۳۶۵			
	۳۵۰,۰۰۰				۶۷۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	حسن اعتماد
						۶۷۰,۰۰۰	شرکت ایمان
						۴۱۰,۰۰۰	حسن اکبرزاده
		۵۲۰,۰۰۰				۵۲۰,۰۰۰	محمود تبریزی
			۳۵۰,۰۰۰			۳۵۰,۰۰۰	عبدالله فرید
				۴۲۰,۰۰۰		۴۲۰,۰۰۰	کمال احمدی
						۲۸۰,۰۰۰	شرکت خوراک
		۳۷۰,۰۰۰				۳۷۰,۰۰۰	مجید نعیمی
۴۲۰,۰۰۰	۷۵۰,۰۰۰	۹۹۰,۰۰۰	۱,۷۴۰,۰۰۰	۲,۳۶۰,۰۰۰	۱,۴۸۰,۰۰۰	۷,۹۴۰,۰۰۰	جمع
۵۰	۳۰	۲۰	۱۰	۵	۲		درصد لازم
۲۱۰,۰۰۰	۲۲۵,۰۰۰	۱۹۸,۰۰۰	۱۷۴,۰۰۰	۱۱۸,۰۰۰	۲۹,۶۰۰	۹۵۴,۶۰۰	ذخیره لازم

مطالبات مشکوک الوصول

$$۲۱۰,۰۰۰ + ۲۲۵,۰۰۰ + ۱۹۸,۰۰۰ + ۱۷۴,۰۰۰ + ۱۱۸,۰۰۰ + ۲۹,۶۰۰ = ۹۵۴,۶۰۰$$

ثبت اصلاحی برای عملیات فوق به شرح زیر می باشد :

$$۹۵۴,۶۰۰ \quad X۳/۱۲/۲۹ \quad \text{— هزینه مطالبات مشکوک الوصول}$$

$$۹۵۴,۶۰۰$$

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

بابت مطالبات مشکوک الوصول

برآورد ذخیره مطالبات مشکوک الوصول بر اساس تجزیه سنی حسابهای دریافتنی کمتر از روش های دیگر مورد استفاده قرار می گیرد؛ اما از دقت بیشتری برخوردار است.

۳ — روش موردی: در این روش حسابهای دریافتنی یک به یک تحت بررسی قرار می گیرند و فهرستی از افراد و مبالغی که نسبت به وصول آنها مشکوک هستند تهیه می گردد.

مثال: مانده حسابهای دریافتنی مؤسسه رابط در پایان سال مالی X۳ اولین سال مالی از ارقام زیر تشکیل شده است :

نام	مبلغ به ریال
شرکت ثبات	۲,۴۰۰,۰۰۰
شرکت ناجی	۳۷۰,۰۰۰
آقای تقی پور	۳,۱۰۰,۰۰۰
آقای حمیدی	۲,۱۰۰,۰۰۰
شرکت تعاونی کارکنان	۱,۴۰۰,۰۰۰
جمع حسابهای دریافتنی	۹,۳۷۰,۰۰۰

بررسیهای به عمل آمده حاکی از این است که احتمال وصول مطالبات از شرکت ناجی غیرممکن، از شرکت ثبات ۶۰٪ و از آقای حمیدی ۵۰٪ است.

جمع مطالبات مشکوک الوصول $370,000 + (2,400,000 \times 40\%) + (2,100,000 \times 50\%) = 2,380,000$
 بنابراین ثبت اصلاحی به صورت زیر خواهد بود:

۲۳/۱۲/۲۹ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول ۲,۳۸۰,۰۰۰

۲,۳۸۰,۰۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

بابت مطالبات مشکوک الوصول

ب: رویکرد سود و زیانی

روش درصدی از فروشهای نسبی: در این روش خالص فروشهای نسبی دوره مالی را مشخص می کنند و درصدی از آن را به عنوان هزینه مطالبات مشکوک الوصول در نظر می گیرند. درصد مورد نظر بر مبنای حسابهای دریافتنی سوخت شده و فروشهای نسبی دوره های مالی قبل برآورد می گردد. به دلیل آنکه در ثبت دفاتر، فروشهای نقدی از فروشهای نسبی تفکیک نمی شوند و برای دسترسی به مبلغ فروشهای نسبی باید وقت زیادی را صرف نمود بنابراین برخی حسابداران درصدی از کل فروشهای مؤسسه را برای تعیین هزینه مطالبات مشکوک الوصول در نظر می گیرند. درصد اخیر معمولاً از درصد فروشهای نسبی کمتر می باشد. لازم به یادآوری است که در تعیین مبلغ فروش باید فروشهای خالص دوره مالی مورد نظر، ملاک محاسبه قرار گیرد. مثال: فروش کالای نسبی مؤسسه آادانا در سال مالی X۳ (اولین سال مالی) برابر ۳۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد. تخفیفات فروش ۱,۸۰۰,۰۰۰ ریال و برگشت از فروش نیز ۷۰۰,۰۰۰ ریال است. مدیریت مؤسسه با توجه به تجارب خود تصمیم گرفت که ۲٪ فروشهای نسبی خالص را برای تعیین ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در نظر بگیرد. بنابراین محاسبات لازم به صورت زیر خواهد بود:

فروش نسبی خالص $32,000,000 - (1,800,000 + 700,000) = 29,500,000$

هزینه مطالبات مشکوک الوصول $29,500,000 \times 2\% = 590,000$

ثبت اصلاحی به صورت زیر خواهد بود:

۲۳/۱۲/۲۰ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول ۵۹۰,۰۰۰

۵۹۰,۰۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

بابت هزینه مطالبات مشکوک الوصول

۵-۳- ثبت عملیات حذف حسابهای دریافتنی با استفاده از حساب ذخیره

در صورتی که در سیستم حسابداری مؤسسه ای روش ایجاد ذخیره انتخاب شود به محض آنکه مطالباتی سوخت گردد، با

ارائه مدارک و اسناد اجازه حذف این گونه مطالبات از مسئولان کسب و با ثبت زیر نسبت به حذف مطالبات سوخت شده از حسابهای دریافتنی اقدام می‌شود:

$\times \times$ ذخیره مطالبات مشکوک الوصول
 $\times \times$ حسابهای دریافتنی
 حذف حسابهای دریافتنی سوخت شده با استفاده

۶-۳- نحوه نمایش حسابهای ذخیره و هزینه مطالبات مشکوک الوصول^۱ در صورتهای مالی

همانطور که اشاره شد، بر اساس بررسیهای انجام شده و روشهای اتخاذ شده در پایان هر دوره مالی، میزان مطالبات مشکوک الوصول تعیین و به حسابهای هزینه و ذخیره مطالبات مشکوک الوصول منظور می‌شوند. هزینه مطالبات مشکوک الوصول به عنوان حساب موقت در پایان دوره مالی به خلاصه سود و زیان انتقال می‌یابد و جزو هزینه‌های اداری در صورت سود و زیان منعکس می‌شود. در زیر، نحوه انعکاس هزینه مطالبات مشکوک الوصول در صورت سود و زیان نشان داده شده است:

صورت سود و زیان

درآمدها:

$\times \times \times \times$

....

....

....

هزینه‌ها:

هزینه‌های عملیاتی

هزینه‌های توزیع و فروش:

$\times \times$ ....

$\times \times$ ....

$\times \times$

$\times \times$ جمع هزینه‌های توزیع و فروش

هزینه‌های اداری:

$\times \times$ هزینه م.م

$\times \times$ ....

$\times \times$ ....

جمع هزینه‌های اداری

جمع هزینه‌های عملیاتی

سود (زیان) عملیاتی

$(\times \times \times)$

$\times \times$

۱- حسابهای ذخیره و هزینه مطالبات مشکوک الوصول را به اختصار حسابهای ذخیره م.م و هزینه م.م می‌نویسند.

حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول جزو حسابهای دایمی است و از یک دوره مالی به دوره مالی بعد منتقل می شود. این حساب کاهش دهنده حسابهای دریافتی است و در ترازنامه به صورت زیر نمایش داده می شود:

مؤسسه ...

ترازنامه

۱۳۸۳/۱۲/۲۹

داراییهای جاری :	
× ×	صندوق
× ×	بانک
	....
	....
× ×	حسابهای دریافتی
	کسر می شود : ذخیره مطالبات
× ×	مشکوک الوصول
× ×	خالص حسابهای دریافتی

۷-۳- تعدیل و اصلاح حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

تغییرات در حسابهای دریافتی در طی دوره مالی ایجاب می کند که در پایان هر دوره مالی نسبت به تعدیل و اصلاح حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول اقدام گردد.

نحوه عمل زمانی که حساب ذخیره م.م مانده دارد بدین صورت است که :

در رویکرد تراز نامه ای، در پایان سال مالی ذخیره لازم برآورد می شود و با توجه به مانده ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ثبت اصلاحی انجام می شود. به عبارت دیگر در این رویکرد بین ذخیره مطالبات مشکوک الوصول و حسابهای دریافتی که هر دو حساب دائمی، یا ترازنامه ای هستند ارتباط برقرار می شود. به همین علت به آن رویکرد ترازنامه ای می گویند.

در رویکرد سود و زیان هزینه مطالبات مشکوک الوصول براساس درصدی از فروش نسبی یا فروش برآورد و ثبت می شود. در این رویکرد به مانده ذخیره مطالبات مشکوک الوصول توجه نمی شود مگر آنکه به دلیل برآورد کمتر از واقع در پایان سال مالی و بعد از ثبت تعدیلی، مانده ذخیره بدهکار شود که باید با افزایش درصد، از بدهکار شدن مانده ذخیره جلوگیری کرد.

در این رویکرد بین دو حساب موقت یعنی هزینه مطالبات مشکوک الوصول و فروش نسبی با فروش، ارتباط برقرار می شود به همین علت به آن رویکرد سود و زیانی می گویند.

ثبت های تعدیلی ذخیره م.م. درحالتی که این حساب مانده دارد با رویکرد سود و زیان و ترازنامه ای مطرح می شود. توجه داشته باشید که اگر هزینه م.م. بر مبنای درصدی از فروش باشد، به مانده ذخیره توجه نمی شود.

رویکرد سود و زیانی:

مثال: شرکت پخش سامان مطالبات مشکوک الوصول خود را سالانه معادل ۲٪ فروش های نسبی در نظر می گیرد. مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در ابتدای ۱۳۸۲ مبلغ ۲۱,۰۰۰ ریال می باشد. در تاریخ ۱۳۸۲/۵/۷ مبلغ ۱۴,۰۰۰ ریال از مطالبات شرکت سوخت شده است. در صورتی که فروش های نسبی شرکت در سال ۱۳۸۱ مبلغ ۸۵۰,۰۰۰ ریال بوده باشد مطلوب است.

۱- ثبت در دفتر روزنامه در پایان سال ۱۳۸۲ و انتقال آن به حسابهای دفتر کل و تعدیل حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در پایان سال ۱۳۸۲

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ۱۳۸۲/۵/۷ ۱۴,۰۰۰
 حسابهای دریافتنی ۱۴,۰۰۰
 بابت سوخت مطالبات سوخت شده
 $۸۵۰,۰۰۰ \times ۲\% = ۱۷,۰۰۰$
 هزینه مطالبات مشکوک الوصول ۱۳۸۲/۱۲/۲۹ ۱۷,۰۰۰
 ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ۱۷,۰۰۰
 بابت ثبت ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول		فروش نسبه	
۲۱,۰۰۰	۱۳۸۲/۱۱/۱ (م)	۸۵۰,۰۰۰	۱۳۸۲ (م)
۱۴,۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۷		
۱۷,۰۰۰			
۲۴,۰۰۰			

رویکرد تراز نامه ای

الف - حسابهای دریافتنی سوخت شده طی دوره مالی کمتر از ذخیره پیش بینی شده باشد.
 اگر مانده حساب مطالبات مشکوک الوصول قبل از تعدیل کمتر از ذخیره لازم باشد به صورت مثال زیر عمل می کنیم:
 مثال: مانده حسابهای زیر در تاریخ ۸۴/۱/۱ از دفتر کل مؤسسه تجاری ندا استخراج شده است:

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول		حسابهای دریافتنی	
۷۳۵,۰۰۰	۸۴/۱/۱ (م)	۲۴,۵۰۰,۰۰۰	۸۴/۱/۱ (م)

عملیات انجام شده طی سال مالی ۸۴ عبارت اند از:

- ۱- فروش نسبه کالا جمعاً به مبلغ ۴۶,۴۲۰,۰۰۰ ریال
- ۲- وصول حسابهای دریافتنی توسط بانک ۳۸,۵۷۰,۰۰۰ ریال
- ۳- حسابهای دریافتنی سوخت شده ۳۵۰,۰۰۰ ریال
- ۴- میزان ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در پایان سال ۸۴ معادل ۳٪ مانده حسابهای دریافتنی است.
 مطلوب است:

ثبت عملیات فوق در دفتر روزنامه عمومی و انتقال آن به حسابهای دفتر کل و تعدیل حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در پایان سال ۸۴

۱ - حسابهای دریافتنی ۴۶,۴۲۰,۰۰۰
 فروش کالا ۴۶,۴۲۰,۰۰۰
 فروشهای نسبه طی دوره مالی
 ۲ - بانک ۳۸,۵۷۰,۰۰۰
 حسابهای دریافتنی ۳۸,۵۷۰,۰۰۰

وصولیهای بانک طی دوره

۳ - ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

حسابهای دریافتی

سوخت مطالبات

محاسبه:

تعیین میزان ذخیره لازم و انجام تعدیل آن:

$$۳۲,۰۰۰,۰۰۰ \times ۳\% = ۹۶۰,۰۰۰$$

ذخیره لازم

$$۷۳۵,۰۰۰ - ۳۵۰,۰۰۰ = ۳۸۵,۰۰۰$$

تعیین مانده ذخیره موجود

$$۹۶۰,۰۰۰ - ۳۸۵,۰۰۰ = ۵۷۵,۰۰۰$$

کسری ذخیره

(۴) ۲۹/۱۲/۸۴ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول ۵۷۵,۰۰۰

۵۷۵,۰۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

تعدیل ذخیره برای سال ۱۳۸۴

حسابهای دریافتی

۳۸,۵۷۰,۰۰۰	جمع وصولیها	۲۴,۵۰۰,۰۰۰	۸۴/۱/۸۴
۳۵۰,۰۰۰	سوخت مطالبات	۴۶,۴۲۰,۰۰۰	جمع فروشهای نسبه
۳۸,۹۲۰,۰۰۰	جمع	۷۰,۹۲۰,۰۰۰	جمع
		۳۲,۰۰۰,۰۰۰	مانده

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

۷۳۵,۰۰۰	۸۴/۱/۸۴	۳۵۰,۰۰۰	سوخت مطالبات طی دوره
۵۷۵,۰۰۰	۲۹/۱۲/۸۴		
۱,۳۱۰,۰۰۰		۳۵۰,۰۰۰	
۹۶۰,۰۰۰	مانده		

هزینه مطالبات مشکوک الوصول

۵۷۵,۰۰۰	۲۹/۱۲/۸۴
---------	----------

ب - حسابهای دریافتی سوخت شده طی دوره مالی بیشتر از ذخیره پیش بینی شده باشد.

اگر مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول قبل از تعدیل بدهکار باشد به صورت مثال زیر عمل می کنیم:

مثال: در ابتدای سال مالی ۱۳۸۴، مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مؤسسه بازرگانی مینا مبلغ ۷۴۰,۰۰۰ ریال بود.

در طی دوره مالی حسابهای دریافتی سوخت شده معادل ۹۸۰,۰۰۰ ریال گردید و مانده حسابهای دریافتی در پایان

سال ۱۳۸۴ و پس از ثبت مطالبات سوخت شده برابر با ۳۹,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که باید ۲٪ آن برای ذخیره معین شود. محاسبه

و تعدیل و ثبت حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول به این صورت خواهد بود:

$$۳۹,۰۰۰,۰۰۰ \times ۲\% = ۷۸۰,۰۰۰$$

ذخیره لازم

$$۷۴۰,۰۰۰ - ۹۸۰,۰۰۰ = (۲۴۰,۰۰۰)$$

مانده بدهکار ذخیره

کسری ذخیره

$$780,000 + 240,000 = 1,020,000$$

X۴/۱۲/۲۹ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول

۱,۰۲۰,۰۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

۱,۰۲۰,۰۰۰

تعدیل ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در پایان دوره مالی

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول		هزینه مطالبات مشکوک الوصول	
۷۴۰,۰۰۰	X۴/۱/۱	سوخت مطالبات	۱,۰۲۰,۰۰۰ X۴/۱۲/۲۹
۱,۰۲۰,۰۰۰	تعدیل حساب		
۱,۷۶۰,۰۰۰		۹۸۰,۰۰۰	
۷۸۰,۰۰۰	مانده		

ج - مبلغ حسابهای دریافتنی سوخت شده، معادل مانده ذخیره حسابهای دریافتنی مشکوک الوصول باشد.

اگر مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مساوی مانده لازم باشد به صورت مثال زیر عمل می کنیم:

مثال: مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در تاریخ X۴/۱/۱ در مؤسسه امید ۵۸۰,۰۰۰ ریال بوده و مطالبات

سوخت شده در طی سال نیز معادل ۵۸۰,۰۰۰ ریال می باشد. چنانچه ذخیره مطالبات مشکوک الوصول لازم برای سال ۱۳X۴

معادل ۶۴۰,۰۰۰ ریال برآورد شده باشد

مطلوب است:

ثبت عملیات لازم و تعدیل ذخیره مطالبات مشکوک الوصول.

چون حساب ذخیره فاقد مانده است پس رقمی به ذخیره محاسبه شده اضافه یا از آن کسر نمی شود:

۶۴۰,۰۰۰

X۴/۱۲/۲۹ - هزینه مطالبات مشکوک الوصول

۶۴۰,۰۰۰

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

منظور نمودن ذخیره لازم برای مطالبات مشکوک الوصول سال X۴

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول		هزینه مطالبات مشکوک الوصول	
۵۸۰,۰۰۰	۱/۱	سوخت مطالبات	۶۴۰,۰۰۰ ۱۲/۲۹
۶۴۰,۰۰۰	۱۲/۲۹		
۱,۲۲۰,۰۰۰		۵۸۰,۰۰۰	
۶۴۰,۰۰۰	مانده		

د - مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول بیشتر از ذخیره لازم باشد. (حالت خاص)

احتمال دارد در مورد ذخیره مطالبات مشکوک الوصول، حالت خاص زیر نیز بوجود آید. بدین صورت که مانده ذخیره

مطالبات مشکوک الوصول مؤسسه در پایان دوره مالی قبل از تعدیل، بیش از میزان ذخیره لازم باشد.

مثال: در اول سال ۱۳X۳ مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مؤسسه تجاری الوند معادل ۷۲۰,۰۰۰ ریال است و طی سال مالی X۳ مبلغ ۱۴۰,۰۰۰ ریال از حسابهای دریافتنی سوخت گردید. چنانچه ذخیره لازم در پایان سال ۱۳X۳ معادل ۴۳۰,۰۰۰ ریال برآورد شده باشد،

مطلوب است:

ثبت لازم در پایان سال ۱۳X۳ به منظور تعدیل حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول.

$$720,000 - 140,000 = 580,000 \quad \text{مانده ذخیره}$$

$$580,000 - 430,000 = 150,000$$

ذخیره اضافی ذخیره لازم مانده ذخیره

$$150,000$$

X۳/۱۲/۲۹ - ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

سایر درآمدها

تعدیل ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

$$150,000$$

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

سایر درآمدها

ذخیره مطالبات مشکوک الوصول		سایر درآمدها	
۷۲۰,۰۰۰	X۳/۱/۱	۱۴۰,۰۰۰	مطالبات سوخت شده
		۱۵۰,۰۰۰	تعدیل حساب
۷۲۰,۰۰۰		۲۹۰,۰۰۰	
۴۳۰,۰۰۰	مانده		

گاهی به دلیل ورشکستگی یکی از مشتریان، بخشی از مطالبات مؤسسه وصول و بقیه سوخت می‌گردد.

نحوه ثبت این گونه رویداد را با ذکر مثال بیان می‌کنیم.

مثال: مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مؤسسه تجاری هدف در ابتدای دوره مالی ۱۳X۴ معادل ۵۶۰,۰۰۰ ریال می‌باشد. در ۲۲ اردیبهشت ۴۰٪ از مطالبات مؤسسه هدف از مؤسسه کیوان غیرقابل وصول تلقی گردید و مؤسسه کیوان که در این تاریخ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بدهی به مؤسسه هدف داشت با پرداخت ۱۸۰,۰۰۰ ریال با مؤسسه تسویه حساب نمود.

مطلوب است:

انجام ثبت لازم.

$$180,000 \quad \text{X۴/۲/۲۲ - موجودی نقد}$$

$$120,000 \quad \text{ذخیره مطالبات مشکوک الوصول}$$

$$300,000 \quad \text{حسابهای دریافتنی}$$

بابت وصول ۶۰ درصد از مؤسسه کیوان و حذف بقیه مطالبات

چنانچه مطالباتی در دوره‌های قبل یا دوره جاری به‌طور کامل و یا قسمتی از آن سوخت شده و از حسابهای دریافتنی حذف گردد، لیکن در آینده وصول شود، این رویداد باید در حسابها انعکاس پیدا کند. در این حالت باید ابتدا حسابهای دریافتنی که حذف شده بود، ایجاد گردد و سپس وصول آن در حسابها منعکس شود.

در زیر ثبتهای لازم ارائه شده است :

× ×	۱- حسابهای دریافتنی
× ×	ذخیره مطالبات مشکوک الوصول
	بابت ایجاد مطالبات
× ×	۲- موجودی نقد
× ×	حسابهای دریافتنی
	بابت وصول مطالبات

نکته‌ای که بیان آن ضروری می‌باشد، آن است که در اولین سال فعالیت مؤسسات، ذخیره مطالبات مشکوک الوصول وجود ندارد. بنابراین، چنانچه مطالباتی سوخت شود، از روش حذف مستقیم استفاده می‌شود.

ثبت زیر نشانگر این موضوع است :

× ×	هزینه مطالبات سوخت شده
× ×	حسابهای دریافتنی
	حذف مستقیم مطالبات سوخت شده
	حساب هزینه مطالبات سوخت شده و همچنین هزینه مطالبات مشکوک الوصول در طبقه بندی هزینه‌ها جزء هزینه‌های اداری تلقی شده و با ثبت زیر به خلاصه سود و زیان منتقل می‌شوند :
× ×	۱- خلاصه سود و زیان
× ×	هزینه مطالبات سوخت شده
	بستن حساب هزینه مطالبات سوخت شده و انتقال به خلاصه سود و زیان
× ×	۲- خلاصه سود و زیان
× ×	هزینه مطالبات مشکوک الوصول
	بستن حساب هزینه مطالبات مشکوک الوصول و انتقال به خلاصه سود و زیان

پرسشها

- ۱- فرق بین حسابهای دریافتنی و اسناد دریافتنی چیست؟
- ۲- دلایل انجام معاملات نسبه را توضیح دهید.
- ۳- روشهای حذف مستقیم حسابهای دریافتنی سوخت شده و ایجاد ذخیره مطالبات مشکوک الوصول را با هم مقایسه

کنید. کدام یک را ترجیح می دهید؟ چرا؟

۴- روشهای پیشبینی حسابهای دریافتی مشکوک الوصول کدام اند؟

۵- نحوه ارائه حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول را در ترازنامه نشان دهید.

پرسشهای چهار گزینه ای

۱- جدول تجزیه سنی حسابهای دریافتی، مطالبات مشکوک الوصول مؤسسه ارس را ۶۵۰,۰۰۰ ریال نشان می دهد. اگر مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ۹۰۰,۰۰۰ ریال بستانکار باشد برای تعدیل ذخیره مطالبات مشکوک الوصول باید این حساب:

الف - ۱۰۰,۰۰۰ ریال بدهکار شود.   ب - ۲۵۰,۰۰۰ ریال بستانکار شود.

ج - ۲۵۰,۰۰۰ ریال بدهکار شود.   د - بدون تغییر بماند.

۲- مانده حسابهای دریافتی مؤسسه امید متشکل از اقلام زیر است:

شرکت آسایش   ۲۰۰,۰۰۰ ریال

آقای محمدی   ۱۸۰,۰۰۰ ریال

مؤسسه حمیدی   ۳۰۰,۰۰۰ ریال

بررسیهای به عمل آمده حاکی از آن است که وصول مطالبات از شرکت آسایش ۱۰۰٪ از آقای محمدی ۵۰٪ و از مؤسسه حمیدی ۴۰٪ امکان پذیر است. مطالبات مشکوک الوصول کدام یک از اقلام زیر است:

الف - ۴۷۰,۰۰۰ ریال   ب - ۲۷۰,۰۰۰ ریال

ج - ۴۱۰,۰۰۰ ریال   د - ۶۸۰,۰۰۰ ریال

۳- مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در اول دوره مالی ۳۷۰,۰۰۰ ریال است. در طی دوره مالی مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال از مطالبات سوخت شد و از حسابها حذف گردید، چنانچه ذخیره لازم برای مطالبات مشکوک الوصول ۲۲۰,۰۰۰ ریال برآورد گردد. حساب هزینه مطالبات مشکوک الوصول ..... ریال بدهکار می گردد.

الف - ۲۸۰,۰۰۰   ب - ۱۹۰,۰۰۰

ج - ۲۵۰,۰۰۰   د - ۲۲۰,۰۰۰

۴- حساب هزینه مطالبات مشکوک الوصول در صورت سود و زیان جزء هزینه های ..... می باشد.

الف - توزیع و فروش   ب - اداری

ج - مالی   د - غیر عملیاتی

۵- در ۲۹ اسفند سال ۱۳۸۲ مانده حسابهای دریافتی مؤسسه تجاری آریا ۱,۵۲۰,۰۰۰ ریال و مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول به ۸٪ این مانده تعدیل گردید. رقم خالص حسابهای دریافتی در ترازنامه کدامیک از ارقام زیر خواهد بود.

الف - ۱۲۱,۶۰۰ ریال   ب - ۱,۶۴۱,۶۰۰ ریال

ج - ۱,۳۹۸,۴۰۰ ریال   د - ۱,۵۲۰,۰۰۰ ریال

مسائل

۱-۳- مانده حسابهای دریافتی مؤسسه تارا در ابتدای سال مالی ۵,۶۰۰,۰۰۰ ریال می باشد. در طی دوره مالی مبلغ ۱۶۸,۰۰۰ ریال از مطالبات شرکت از آقای فرامرزی سوخت شده است. با استفاده از حذف مستقیم، ثبتهای لازم را در دفاتر

روزنامه و کل مؤسسه نشان دهید و مانده حسابهای دریافتنی را تعیین نمایید.

۲-۳- آقای اکبری یکی از مشتریان مؤسسه بهرنگ است که مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال به مؤسسه مزبور بدهی دارد وی به دلیل ورشکستگی قادر به پرداخت بدهی خود نمی‌باشد. حسابدار مؤسسه بهرنگ در تاریخ ۱۰ خرداد پس از حصول اطمینان از عدم وصول این مبلغ و با کسب اجازه از مسئولان و با استفاده از روش حذف مستقیم ثبت لازم را در دفاتر انجام و این مطالبات را از حسابهای دریافتنی حذف کرد. در ۲۵ بهمن ماه آقای اکبری نیمی از بدهی خود را پرداخت نمود.

مطلوب است:

ثبت کلیه عملیات در دفتر روزنامه مؤسسه بهرنگ.

۳-۳- مطالبات مؤسسه پیمان از شرکت مهتاب به مبلغ ۲۳۰,۰۰۰ ریال در سال ۱۳۳۳ با استفاده از روش حذف مستقیم به حساب هزینه منظور شده بود ولی در تیر ماه سال ۱۳۳۴، ۴۰٪ آن وصول گردید.

مطلوب است:

ثبتهای لازم برای نشان دادن وصول مطالبات مذکور.

۴-۳- مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در دفتر مؤسسه بدر در پایان سال ۱۳۳۳ پس از انجام تعدیلات مبلغ ۱۵۲,۰۰۰ ریال بود. اطلاعات زیر مربوط به سال ۱۳۳۴ می‌باشد:

دوم اردیبهشت: وصول طلب از آقای معمار به مبلغ ۳۲,۰۰۰ ریال که در سال قبل سوخت شده تلقی و از حسابها حذف شده بود.

بیست و چهارم خرداد: وصول مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال معادل $\frac{۲}{۵}$ بدهی آقای بهادری به مؤسسه و حذف بقیه آن از حسابها به دلیل ورشکستگی وی.

سوم مهر: بدهی آقای پورسعید به مؤسسه به مبلغ ۱۴۶,۵۰۰ ریال کلاً سوخت شد.

مطلوب است:

الف- ثبت آرتیکلهای مربوط به عملیات فوق در دفتر روزنامه عمومی سال ۱۳۳۴ مؤسسه بدر و انتقال آنها به دفتر کل مؤسسه.

ب- در صورتی که مانده حسابهای دریافتنی در پایان سال ۱۳۳۴ برابر ۱,۶۵۰,۰۰۰ ریال باشد، ذخیره مطالبات مشکوک الوصول را در پایان سال ۱۳۳۴ تا میزان ۱۰٪ حسابهای دریافتنی تعدیل نمایید و حسابهای دریافتنی را در ترازنامه نمایش دهید.

۵-۳- اطلاعات زیر در مؤسسه تجارتي موحد در دست است.

۱- مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در ابتدای دوره مالی ۱۳۳۳، مبلغ ۶۷۰,۰۰۰ ریال است.

۲- کل فروشهای مؤسسه در طی سال مالی معادل ۶۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال می‌باشد که ۷۰٪ آن را معاملات نسبه تشکیل می‌دهد.

- روش تعیین ذخیره مطالبات مشکوک الوصول بر مبنای ۳٪ فروشهای نسبه می‌باشد.

۳- در طی سال مالی ۱۳۳۳ مبلغ ۴۲۰,۰۰۰ ریال از مطالبات سوخت شده است.

۴- مبلغ ۱۴۰,۰۰۰ ریال از مطالبات سوخت شده سنوات قبلی وصول شده است.

مطلوب است:

ثبت موارد بالا در دفاتر مؤسسه تجارتي موحد

۶-۳- رویدادهای مالی زیر در مؤسسه تجارتي «دنیا» انجام گرفته است.

X۴/۱/۱۳ - فروش نسبه به آقای کبیری با شرط (ن/۶۰ - ۱۰/۳) به مبلغ ۱,۷۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۲/۲۵ - فروش نقدی به مبلغ ۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۳/۱۵ - فروش نسبه به تجارخانه حامد با شرط (ن/۳۰ - ۱۰/۲) به مبلغ ۳,۵۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۳/۲۴ - تجارخانه حامد بدهی خود را پرداخت و تسویه حساب کرد.
 X۴/۳/۳۰ - فروش نسبه به آقای احمدی با شرط (ن/۶۰ - ۱۰/۳) به مبلغ ۱,۷۵۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۴/۲ - برگشت قسمتی از کالای فروخته شده به آقای احمدی به مبلغ ۷۵۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۵/۵ - فروش نقدی کالا به مبلغ ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۶/۷ - فروش نسبه کالا به آقای احسانی با شرط (ن/۳۰ - ۱۰/۲) به مبلغ ۵,۶۵۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۷/۱۶ - فروش نقدی مؤسسه به مبلغ ۲,۷۵۵,۰۰۰ ریال.
 X۴/۸/۱۹ - فروش نسبه کالا به تجارخانه ابهر با شرط (ن/۶۰ - ۱۰/۳) به مبلغ ۴,۳۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۸/۲۰ - آقای کبیری ورشکست شد و کل بدهی او را از دفاتر حذف کردند.
 X۴/۹/۲۳ - فروش نسبه کالا به آقای راستان با شرط (ن/۴۵ - ۱۲/۲) به مبلغ ۷,۲۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۹/۳۰ - دریافت مبلغ ۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال طلب از آقای محبی که سال گذشته سوخت شده و از حسابها حذف گردیده

بود.

X۴/۱۰/۲۰ - دریافت مطالبات از تجارخانه ابهر و تسویه حساب با او.
 X۴/۱۰/۲۵ - بابت بدهی آقای کبیری که قبلاً حذف شده بود، مبلغ ۸۵۰,۰۰۰ ریال دریافت شد.
 X۴/۱۱/۱۴ - فروش نقدی کالا به مبلغ ۳,۱۷۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۱۱/۲۵ - فروش نسبه کالا به شرکت مینا با شرط (ن/۳۰ - ۱۰/۲) به مبلغ ۳,۸۴۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۱۲/۲۵ - فروش نسبه کالا به شرکت سارا با شرط (ن/۳۰ - ۱۰/۲) به مبلغ ۱,۹۰۰,۰۰۰ ریال.
 X۴/۱۲/۲۶ - بر اساس اطلاعات دریافتی، آقای احمدی ورشکسته شد و ۶۰ درصد مطالبات مؤسسه از وی سوخت گردید و بقیه وصول شد.

با فرض آن که میزان ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ۵ درصد کل فروش باشد و مانده حسابهای دریافتی در X۴/۱/۱ برابر ۲,۴۲۰,۰۰۰ ریال و ذخیره مطالبات مشکوک الوصول ۱۲۱,۰۰۰ ریال باشد،

مطلوب است:

الف - انجام ثبتهای مربوط به رویدادهای مالی فوق در دفاتر روزنامه عمومی مؤسسه تجارتنی دنیا.
 ب - محاسبه مانده حسابهای دریافتی.

ج - نحوه نمایش حسابهای دریافتی و ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در ترازنامه.

۳-۷ - مانده حسابهای دریافتی مؤسسه کمان در پایان سال مالی ۱۳X۴ مبلغ ۲۱,۶۰۰,۰۰۰ ریال و مانده ذخیره مطالبات مشکوک الوصول معادل ۴۵۲,۰۰۰ ریال (بستانکار) می باشد. اطلاعات موجود از دفتر معین حسابهای دریافتی به شرح زیر می باشد:

ردیف	نام مشتریان	مبلغ بدهی	سررسید بدهی
۱	آقای کریمی	۲,۵۰۰,۰۰۰	X۴/۴/۱
۲	شرکت تابش	۴,۲۰۰,۰۰۰	X۴/۱۱/۱۵
۳	آقای امیدوار	۲,۸۰۰,۰۰۰	X۵/۱/۲۰
۴	آقای شادمان	۱,۳۰۰,۰۰۰	X۵/۱/۳۰
۵	شرکت کرانه	۴,۸۰۰,۰۰۰	X۴/۸/۱۵
۶	شرکت رادیان	۲,۹۰۰,۰۰۰	X۴/۱۲/۱
۷	شرکت گلبرگ	۱,۵۰۰,۰۰۰	X۴/۱۲/۱۵
۸	شرکت مهتاب	۱,۶۰۰,۰۰۰	X۵/۱/۳۱
	جمع	۲۱,۶۰۰,۰۰۰	-

روش محاسبه ذخیره مطالبات مشکوک الوصول بر اساس تجزیه سنی مطالبات به ترتیب زیر است :

- ۲٪ نسبت به حسابهای دریافتی که هنوز سررسید نشده‌اند.
- ۵٪ نسبت به حسابهای دریافتی که یک روز تا یک ماه از سررسید آنها گذشته است.
- ۸٪ نسبت به حسابهای دریافتی که ۳۱ روز تا سه ماه از سررسید آنها سپری شده است.
- ۱۲٪ نسبت به حسابهای دریافتی که بیش از سه ماه از سررسید آنها گذشته است.

مطلوب است:

محاسبه میزان ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در پایان سال مالی و ثبت تعدیل آنها در حسابها.

۸-۳- مانده حسابهای دریافتی مؤسسه تجارتي احمدیان در پایان سال مالی X۴ معادل ۶,۸۵۰,۰۰۰ ریال و مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول قبل از انجام تعدیلات مربوط به مطالبات سوخت معادل ۱۲۰,۰۰۰ ریال (بدهکار) می‌باشد. در صورتی که برآورد ذخیره مطالبات مشکوک الوصول براساس روش موردی انجام پذیرد و جدول زیر با توجه به بررسیهای لازم در مورد مشتریان تنظیم شده باشد :

ردیف	نام مشتری	مبلغ	درصد قابل وصول
۱	آقای معتمد	۱,۳۵۰,۰۰۰	۱۰۰٪
۲	شرکت ارژنگ	۱,۸۰۰,۰۰۰	۸۰٪
۳	آقای رستگار	۱,۲۰۰,۰۰۰	۶۰٪
۴	آقای لطیفی	۱,۵۰۰,۰۰۰	۵۰٪
۵	شرکت تابش	۱,۰۰۰,۰۰۰	۲۰٪
	جمع حسابهای دریافتی	۶,۸۵۰,۰۰۰	-

مطلوب است:

- ۱- تعیین مبلغ مطالبات مشکوک الوصول.
- ۲- انجام عملیات تعدیل حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول.
- ۳- ثبت عملیات در دفاتر.

۹-۳- رویدادهای زیر در مورد حسابهای غیرقابل وصول و مشکوک الوصول در طی سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند ۱۳۸۴ مؤسسه رنگارنگ می باشد :

۲۷/ فروردین/۸۴- مانده بدهی شرکت افرا به مبلغ ۳۶۰,۰۰۰ ریال غیرقابل وصول تشخیص داده شد.
 ۲۰/ خرداد/۸۴- دریافت مبلغ ۱۳۰,۰۰۰ ریال از آقای فداکار که بدهی او در سال ۸۳ سوخت تلقی شد.
 ۱۲/ شهریور/۸۴- مانده بدهی شرکت ارمنان معادل ۳۰۰,۰۰۰ ریال بود که ورشکست گردید و ۴۰٪ از این مطالبات وصول و بقیه غیرقابل وصول می باشد.
 ۲۰/ بهمن /۸۴- مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال بدهی آقای قائم که در سالهای قبل سوخت و از حسابها حذف گردیده بود، دریافت شد.
 ۲۸/ اسفند /۸۴- مانده حسابهای دریافتنی معادل ۳۳,۲۵۰,۰۰۰ ریال بود که پس از بررسیهای لازم موردی حسابهای دریافتنی نتایج زیر حاصل گردید.

ردیف	نام مشتری	مبلغ بدهی	درصد قابل وصول
۱	آقای بدر	۶۲۰,۰۰۰	۲۰٪
۲	شرکت تندر	۵۳۰,۰۰۰	۴۰٪
۳	شرکت بیتا	۴۷۰,۰۰۰	۵۰٪
۴	تجارخانه صدر	۲۰۰,۰۰۰	۷۰٪
	جمع	-	-

مانده حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در ابتدای دوره مالی ۴۴۰,۰۰۰ ریال بود.
مطلوب است:

الف - ثبت عملیات در دفاتر

ب - تعیین مبلغ مطالبات مشکوک الوصول

ج - انجام عملیات تعدیل حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

د - بستن مانده حساب هزینه مطالبات مشکوک الوصول به حساب سود و زیان

هـ - ارائه حسابهای دریافتنی و ذخیره مطالبات مشکوک الوصول در ترازنامه

بحث کنید

مدیر شرکت یلدا از حسابدار خود می خواهد با استفاده از روشهای مختلف سود شرکت را کمتر از واقع نشان دهد. به عنوان مثال با افزایش درصد مطالبات مشکوک الوصول نسبت به فروش، هزینه مطالبات مشکوک الوصول را تا حد ممکن افزایش دهد. آیا با کاهش غیر واقعی سود مطابق با خواسته مدیریت موافق هستید؟ دلیل این که مدیر از حسابدار خود چنین درخواستی دارد چیست؟ بحث کنید.